

Hermann-Cziner Alice és Lénárt Edith: Az új rendszerű tanítás eredményei.
Budapest, 1933. A Jövő Útjain kiadása, 105 l.

Két, nagy hivatásszeretettel és szaktudással rendelkező pedagógus tízéves önzetlen, buzgó munkája, amely mint ilyen eleve tiszteletre és elismerésre kötelez. Célja: a) megvizsgálni, hogy egyrészt az új iskola, másrészt a hagyományos pedagógiai módszereket követő normál-iskola hogyan befolyásolja az általános fejlődést; b) megvilágítani, hogy a különböző szellemi képességek és készségek hogyan alakulnak az iskola hatása alatt. A konkrét eredmények ugyancsak a szerzők általános fogalmazása szerint: „A modern iskola felszabadítja és sokoldalú érdeklődésre bírja a gyermeki egyéniséget, a normál-iskola pedig, amelynek ideálja a kiszabott úton fegyelmeztetett, kötelességtudóan haladó tanuló, növendékeit ebben az irányban fejleszti“ (101. lap). Ezzel a tárgyilagos megállapítással, amely az újítók részéről elismerésre méltó önmérséklést jelent, szöges ellentétben áll a két rendbeli iskola pedagógiai elveinek mindjárt az első lapon olvasható következő éles szembeállítás: „A modern iskola nem tudásanyag-közvetítés, hanem embernevelés; nem reprodukáltatás, hanem a gyermekben működő alkotó erők kihasználása; nem verbalizmus, hanem gondolkodásfejlesztés; nem mechanikus fegyelmezés, hanem a szociális érzés és egyéni felelősség kifejlesztése“.

A vizsgálatok részben kérdőívek, részben tesztek alapján történtek. Amazokat három szempont szerint dolgozták fel: 1. A családi helyzet hatása a gyermeki egyéniség kialakulására. 2. Az iskola hatása a gyermekre. 3. A két iskolatípus szembeállítása. E tekintetben a vizsgálat azt mutatta, hogy a növendékek befolyásolhatósága mindkét iskolatípus részéről általában csaknem teljesen egyenlő, a részletekre nézve azonban az új iskolának a normál-iskolánál erősebben fejlesztő hatása van a következő tulajdonságokra: kezűgyesség, életrealitás, szociabilitás, közlékenység. (Ehhez, úgy véljük, szó fér: a kezűgyesség összefügg a reá fordított idővel is, a közlékenység a magániskola homogénebb társadalmi jellegéből következik, az életrealitásról és szociabilitásról eddig úgy tudtuk, hogy a nyilvános iskolákban kedvezőbben alakulnak, mint a magániskolákban.)

Ennek a derék munkának főcélja nyilván az, hogy a régi iskola híveit, vagyis az új iskola ellenségeit vagy akár csak ellenfeleit felvilágosítsa és meggyőzze az utóbbinak fölényéről, szóval megtérítse. Ez, sajnos, nem sikerült teljesen, aminek talán a „normális“ pedagógusok maradi gondolkodása, elfogultsága lehet az oka. Ezeknek állásfoglalását nem polemiával, hanem néhány szerény megjegyzéssel igyekszünk alátámasztani, amelyek bizonyos nyilvánvaló nehézségekre, hiányokra figyelmeztetnek és alkalmasak arra, hogy a végső eredményekbe vetett hitet megingassák. Ilyenekre dicséretre méltó módon maguk a szerzők is utalnak: így a 6. lapon elismerik az alkalmazott tesztpszichológiai módszer fogyasztóskos voltát, majd a 7. lapon, hogy a községi iskolabeliek felvétele áttörte az iskolák homogenitását; az iskolába lépő gyermekek szellemi fejlettsége a két iskolatípusban nem mutat egyenlő megoszlást: az új iskolák valamivel nagyobb arányban kapnak magasabb értelmiségű növendékeket (9. l.); vizsgáltjainknak

aránylag kis számát munkánk legnagyobb hiányosságának tekintjük: a kezdeti Binet-vizsgálatot 86 új iskolás és 136 normál-iskolás növendékkel végeztük; sajnos, ez a szám az évek folyamán még erősebben leapadt (10. l.) stb.

Ezeket a becsületes önvallomásokon elindulva, megállapíthatjuk, hogy a nyert eredmények megbízhatóságát bizonyos konkrét tényezők már eleve károsan befolyásolták. Az ilyen vizsgálatokra elengedhetetlenül szükséges homogenitás ugyanis sem mennyiség, sem minőség dolgában nem volt meg: 86 új iskolai tanulóval 136 normál-iskolai tanuló állt szemben; ez utóbbiak még hozzá három típusból (normál-magán, félmodern-magán, félmodern-közszégi) alakult keveréket mutatnak; a két utóbbiban „a modern pedagógiai elvek egyes részleteikben tervszerűen alkalmaztattak, vagy az igazgatónő és egyes tanítónők személyben keresztül éreztették hatásukat“. Nem találtuk meg a tanulók szétválasztását, nemek szerint (hány fiú és hány leány volt a vizsgált négyféle iskolának egy-egy osztályában) és ami ennél fontosabb és döntő hatással van a tanulmányi eredményekre: *hogyan az új és a normál-iskolák egy-egy osztályába hány tanuló járt?* Az osztálylétszámnak ez a mellőzése felette közelről érinti ennek a nagy szorgalommal és lelkesedéssel végrehajtott munkának megbízhatóságát, mert kétségtelen, hogy kisebb létszámmal dolgozó magániskolában behatóbban lehet foglalkozni minden egyes gyermekkel, könnyebben lehet megvalósítani a „modern pedagógiai elveket“, mint tiszta nyilvános közszégi népiskolákban, amelyeknek osztálylétszáma a magániskoláknak kétszerese vagy háromszorosa. Ebben a körülményben látjuk mi egyúttal legfőbb akadályát és nehézségét az új rendszer meghonosításának a tömegtanításban.

A szerzők vizsgálataikat a középiskolára való előkészítés módjára, sikerére is kiterjesztették és arra az eredményre jutnak, „hogy a modern pedagógia neveltjei a középiskolában nagyobb számban válnak be jól, mint a normál-iskolából kikerültek“. Ehhez is szó fér több tekintetben, mert eltekintve a vizsgált tanulók csekély számától (lásd 108. táblázat: 29 új iskolás + 47 normál-iskolás = 76), itt is számba kellett volna venni az osztályok (főleg a végzett IV. elemi) létszámát, továbbá azt, hogy „a modern iskolák valamivel nagyobb arányban kapnak magasabb értelmiségű növendékeket“ (9. l.), végül, hogy a normál-iskolák IV. osztályában kissé bőkezűen osztogatják a jeles bizonyítványokat, ami a középiskola I. osztályában megbosszulja magát.

Minden elfogultságtól mentes, lehetőleg tárgyilagos észrevételeinkre az a régi tapasztalat bátorított, hogy az emberi természet szubjektivitásánál fogva a kívülállók és közvetlenül nem érdekelték rendszerint jobban látják és helyesebben ítélik meg a dolgokat, mint azok, akik birtokon belül vannak. Egyébként sok ilyen kiváló tanítónőt kívánunk a hazának. *kf.*

Baranyai Erzsébet: Nagy László munkásságának neveléstudományi eredményei. Ertekezések a M. kir. Ferenc József Tudományegyetem Pedagógiai Intézetéből. Új sorozat. 3. szám. Szeged, 1932. N. 8-r., 91 l.

E dolgozat két évvel ezelőtt elhunyt kiváló gyermekpszichológusunk tevékenységének első behatóbb ismertetése és méltatása neveléstudományi szempontból.